

H7B – Kiiman tarkistus emakoilla siemennystä varten

Kiimantarkkailussa on varmistuttava, että kaikki kiimaiset emakot löydetään.

1. Kiima

- Emakon kiimakierto on 21 päivää
- Emakko näyttää kiimaa 1 - 3 päivän ajan
- Emakko näyttää seisovaa kiimaa 1 – 2 päivän ajan = seisoo ratsastustestissä

2. Eri tyyppisiä emakoiden käyttäytymisiä

- Emakko, joka on imettänyt 3 – 4 viikkoa, tulee yleensä kiimaan 3 – 4 päivän päästä vieroituksesta.
- Emakoilla, jotka tulevat aikaisin kiimaan, on yleensä pitkä kiima ja emakoilla, jotka tulevat myöhään kiimaan, on yleensä lyhyt kiima.
- Kaikki emakot, joilla on pitkittynyt imetysaika, enemmän kuin 4 imetysviikkoa, esimerkiksi amma -emakot, voivat tulla kiimaan porsitusosastossa, välittömästi vieroituksen yhteydessä, tai 1 – 2 viikon päästä vieroituksesta.
- Kiimantarkkailu sisältää myös uusijat ja kiimattomat emakot edellisistä ryhmistä. Nämä emakot voivat tulla kiimaan epäsäännöllisesti.

3. Emakoiden kiimat tulee tarkkailla päivittäin

Emakot, jotka imettäneet 3 ja 4 imetysviikkoa, odotetut kiima-ajat

			↓	↓	↓	↓		
Vieroitus	1	2	3	4	5	6	7	Päivää

Emakot, joilla pitkittynyt imetysaika, vieroituskiimattomat, tyhjät

			↓	↓	↓	↓	↓	↓	
Vieroitus	1	2	3	4	5	6	7	Päivää	

Havainnoi emakoiden kiimoja niiden kiimakierron mukaan, jotta tulet huomanneeksi siemennyksen jälkeisen uusintakiiman.

4. Kiimantarkkailu voidaan tehdä kahdella tavalla

- Käytä 5 -kohdan mallia, mikäli tulokset vaativat parannusta ja jos on kokematon henkilöunta
- Käytä osin kevyempää 5 -kohdan mallia, jos porsimis -% on tyydyttävää ja henkilöunta on kokenutta
- Käytä aina karjua emakoiden edessä
- Karju voi edetä joko vaunussa, tai karjukontakti rajoitetaan portein 4 – 6 emakon eteen kerrallaan

Kiimamerkit:

Esikiima:

- Vähentynyt ruokahalu
- Turvonnut / punainen vulva
- Levottomuus / lisääntynyt aktiivisuus

Kiima:

- Seisoo ratsastustestissä

5 -kohdan malli

1. Painele kylkeen joko kädellä, tai polvella
2. Painele ja nosta nivusesta
3. Painele vulvan alta
4. Painele selän päältä
5. Tee ratsastustesti

Kevennetty 5 -kohdan malli

1. Seisovan kiiman visuaalinen arviointi
2. Tee ratsastustesti

Kuva nivusen nostelusta (ylempi) ja myöhemmin tulevasta ratsastustestistä (alempi)

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

1. Emakoiden kiimaan tulemisen alkamismerkkeinä on lisääntynyt aktiivisuus ja levottomuus, sekä vähentynyt ruokahalu. Jos emakot ovat vapaina, nämä merkit ovat selvempiä, emakot voivat myös hyppiä toistensa päälle. Eläimillä on myös turvonneet ja punaiset vulvat. Tätä ajanjaksoa kutsutaan esikiimaksi. Nämä kiimamerkit tapahtuvat 3 – 4 päivää vieroituksen jälkeen ja voivat kestää 1 – 3 päivän ajan. Esikiima siirtyy asteittain varsinaiseen kiimaan, jossa emakko näyttää seisontarefleksiä ja hyväksyy karjun hyppäämisen tai, ratsastustestin siementäessä. Emakko seisoo paikallaan selkä kaarella ja korvat pystyssä. Tätä kutsutaan seisovaksi kiimaksi. Kun 2/3 osaa seisovan kiiman pituudesta on kulunut, tulee ovulaatio. Tämä kiima kestää normaalisti 2 – 3 päivää. Kiiman pituus riippuu tilasta, emakkojen iästä ja siitä, kuinka tehokkaasti ja kuinka usein kiimantarkkailu suoritetaan.
2. Kiimaan tuleminen käynnistyy, kun porsaas vieroitetaan ja utareen stimulointi loppuu. Vierointu vaikuttaa maidontuotantoon, myös emakon ruokamäärä palautetaan korkealta ruokintatasolta alhaisemmalle tasolle siemennysosastossa. Amma -emakoilla ja muilla emakoilla, joilla on pitkittynyt imetysaika voi kiimakierto alkaa, jos ne kokevat samankaltaisen mekanismin, kuin normaalisti vieroitettut emakot. Jos niillä utareen stimulaatio vähenee, kun emakolle on vaihdettu pienet porsaas, on jakso missä on vähemmän porsaita, tai porsaas on vaihdettu, on mahdollista, että emakko tulee kiimaan porsitusosastossa ja seuraava kiima tulee siitä 21 päivän kuluttua. Sen takia nämä emakot eivät tule kiimaan saman aikaisesti muiden emakoiden kanssa, joilla on normaali kiimakäyttäytyminen. Jos kiima havaitaan porsitusosastolla, pitäisi emakko siementää. Imetysaikana siementäminen voi kuitenkin maksaa 1-1,5 yhteensä syntyneitä porsasta. Aika vieroituksesta kiimaan tulemiseen on käänteisesti korreloiva kiiman pituuteen. Toisin sanoen, emakko joka tulee pian kiimaan, on pitkäkiimainen, mutta emakko joka tulee myöhemmin kiimaan, on lyhyt kiimainen.
3. Emakot, jotka tulee kiimaan 3 – 6 päivänä vieroituksesta voidaan kiimantarkkailla kerran päivässä. Ensikot ja emakot, jotka tulevat kiimaan myöhemmin kuin 5 päivänä vieroituksesta, voi olla vaikea ennustaa kiiman pituutta. Siksi on suositeltavaa, että näillä eläimillä kiimantarkkailu tehdään 2 kertaa päivässä. Amma -emakot, osavierottajat, jne. voivat tulla kiimaan välittömästi vieroituksen jälkeen, tai pitkän ajan kuluttua. Näillä emakoilla kiimantarkkailua tehdään kerran päivässä koko ajan. Merkkää nämä emakot porsitusosastossa. Huomioi kiimantarkkailussa, emakoiden yksilöllinen käyttäytyminen, kuinka kauan emakko on kiimassa ja milloin kiima on ohi. Määrittele myös oman tilasi emakoiden keskimääräinen kiiman pituus, sen mukaan voit tehdä tilallesi kiimantarkkailurutiinit. Koko tilalla täytyy tehdä kiimantarkkailua kahdesti päivässä, ennen kuin voidaan määritellä tilalle omat kiimantarkkailurutiinit vuodenaikavaihtelun vuoksi, koska päivän valon määrä osin vaikuttaa kiimaan tulemiseen.
4. Kun siementäjä tekee 5 -kohdan mallia, hän matkii karjun tekemää stimulointia emakolle. Jos emakko on seisovassa kiimassa, se ei vastusta sitä, että siementäjä istuu sen selkään. Vielä esikiimainen, ilmaisee äänellä tai levottomuudella tilansa viimeistään ratsastustestiä tehdessä, tämän takia ratsastustestin tekeminen on ehdottoman tärkeää, jotta löytää varsinaisen kiima-ajan. Kiiman alussa ja lopussa joutuu tekemään enemmän stimulointia, jotta emakko näyttää seisovan kiiman. Kokeneen siementäjän kannattaa tehdä 5 -kohdan mallia vain niille emakoille, jotka sitä vaativat, eli emakoille jotka eivät näytä valmiiksi kiimamerkkiä hajukarjulle, vaan kiimamerkit tulevat esille vasta stimuloitessa. Emakoille, mitkä näyttävät jo valmiiksi seisontarefleksiä karjulle, voi käyttää lyhennettyä mallia. Kokenemattoman kannattaa käyttää 5 -kohdan mallia, kunnes on riittävä kokemus tunnistaa tilanteet, missä lyhennetty malli riittää. Ensikoille on suositeltavaa käyttää aina 5 -kohdan mallia. Kiimantarkkailutyössä karjun / karjujen tulee olla aktiivisia. Karjua voidaan aktivoida esim. antamalla sille paperi, missä on emakon kiimaliman hajua. Karjun tulee toimia kiimantarkkailutyössä koko ajan valvonnan alla.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin